

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 2 Juni 2001 Årgång 9

Rosleps kapellruin våren 2001

Foto: Göte Brunberg

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Brita Wiberg, Viktoriavägen 39,
125 34 ÄLVSJÖ

Postgiro 55 68 81 - 1

E-post hembygdsforeningen@home.se

Hemsida <http://hem.passagen.se/rnhem>

Ansvarig utgivare Göte Brunberg.

Redaktion Informationskommittén (Göte Brunberg, Eva Heyman och Inger Nemeth).

Tryckt av BG butiken, Stockholm.

Medlemsavgift Ordinarie medlem och stödmedlem 150:- . Ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-

Nästa manusstopp 2001-08-10.

Styrelse

Ordförande

Sven G Frejman (Pasklep), Landstormsvägen
18B, 762 51 Rimbo, tfn/fax 0175-713 65,
e-post sveng@home.se

Sekreterare

Brita Wiberg (Ölbäck), Viktoriavägen 39,
125 34 Älvsjö, tfn 08-99 32 26,
e-post b.wiberg@swipnet.se

Kassör

Ingvar Schönberg (Enby), Klövjevägen 47,
187 31 Täby, tfn 08-768 46 50

Övriga ordinarie ledamöter

Bertil Nyman (Gutanäs), Blockvägen 5,
175 40 Järfälla, tfn 08-580 370 49.

Anders Peedu (Enby), Krassevägen 3,
169 33 Solna, tfn 08-27 03 06,
e-post anders.j.peedu@telia.com

Jan Persson (Österby), Färgargårdstorget 80,
116 43 Stockholm, tfn 08-643 06 79,
e-post jan.persson@tele2.se

Heino Åkerblad (Roslep), Bivägen 19,
184 38 Åkersberga, tfn 08-540 629 75

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna, paragraf 2)

"Föreningen skall värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt, genom att

- främja kulturella, konstnärliga, musikaliska och litterära intressen såväl i Estland som i Sverige.
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i Sverige, samt informationsorgan i Sverige och Estland.
- i möjligaste mån försöka behålla och vårda den gamla hantverkstraditionen och bebyggelsen i vår egen svenskort.
- vara behjälplig vid reseevenemang till vår hembygd.
- bibringa våra yngsta och ungdomar de traditioner vi själva mottagit och bevarat, samt idka annan härmed förenlig verksamhet."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Skogsägareförening	4
Upprop!	4
Årsmötet	5
Utmärkelser till föreningsmedlemmar	5
Inlägg på årsmötet	6
Medlem nr 750	8
Kommunreformen	8
Utställningar på Aibolands Museum	9
Friköp av gårdar i Enby	10
Rosleps kapell och Rickulgruppen	12
Roslep stugby	13
Rätten att köpa mark	13
Lyckholms herrgård återuppbyggs	13
Hösten 1941, Spithamn i frontlinjen	14
Spithamns byalag	17
Betalning av fastighetsskatt	17
Birkas folkskola	18
Vänortskamp i Birkas	18
Semesterperioder i Birkas	18
Öppettider på Aibolands museum	18
Gudstjänst i Rosleps kapell	18
Estlandssvenskarnas hembygdsdag	18
Bokrea!	18
Annonser	19
Information från SOV	20

Ordföranden har ordet

Sven G Frejman

Så var årsmötet avklarat och ett nytt verksamhetsår har börjat. Jag kunde med glädje iakttaga att flertalet av medlemmarna är mycket intresserade av vad som händer i Estland. Många har också kontaktat mig och tipsat om olika förslag och engagemang. Vi i styrelsen tycker att det är både trevligt och nödvändigt att flera engagerar sig.

Visioner!

Rickul/Nuckö Hembygdsförening är nu inne på tionde verksamhetsåret. De personer som startade föreningen och skrev dess stadgar hade också sina visioner om hur föreningen skulle arbeta. Man kan säga att en förening utan visioner är som ett folk utan kultur. Hur har då föreningen utvecklats? Om man tittar i backspegeln så finner man att utvecklingen gått spikrakt. Medlemsantalet har ökat stadigt och vi hoppas att under innevarande verksamhetsår nå det magiska talet 800. Vi har etablerat ett gott samarbete med kommunledningen i Nuckö och har varit behjälpliga i frågor beträffande återlämnande av marken till sina rättmätiga ägare. Inom det kulturella området har mycket gjorts genom intervjuer och berättelser, konsthantverk, släktforskning samt inom många andra verksamhetsområden.

Då nu föreningen vid innevarande årsmöte fick en ny ordförande samt en del nya styrelsemedlemmar, så är det helt naturligt att på nytt komma med visioner för ett antal år framåt. Det är lätt att vara visionär, men svårare att uppfylla sina visioner. Det finns redan områden som man måste slå vakt om, varav ett är medlemsrekrytering. Vi måste fortsätta att försöka få andra generationens estlandssvenska ungdomar att intressera sig för sina rötter genom ordnade träffar och seminarier. Utbyte i olika former mellan ungdomar i

Nuckö kommun och ungdomar här i Sverige skulle stärka banden över Östersjön.

Trots att de flesta har fått tillbaka sina marker så återstår ett viktigt moment, och det är vägarna till de olika markerna. Denna fråga är högaktuell och föreningen kommer att driva denna med kommunledningen i Birkas. Som det nu är saknar många markägare tillträde till sina marker med anledning av att det inte finns några vägar inritade.

Det goda samarbete som har etablerats mellan föreningen och Birkas kommer att fortsätta och att utvecklas ännu mer. Många har redan byggt sina sommarhus och många kommer med all sannolikhet att bygga. När antalet sommargäster ökar så kommer större krav att ställas på säkerheten beträffande bevakningen. Här kommer föreningen att, om möjligt, hjälpa till med olika förslag. Likaså bör tanken att ordna med ett gemensamt samlingshus i kommunen för sommargästerna att fullföljas.

Vårdnaden av kyrkogårdarna kommer att fortsätta och en eventuell restaurering av Rosleps kapellruin kommer att undersökas. Kontakterna och samarbetet med Aibolands museum i Hapsal kommer att fortsätta. Uppmätning av gårdarna i de kvarvarande byarna kommer att utföras. Intervjuer med estlandssvenskar i Estland och Sverige kommer att genomföras, likaså kommer insamlingen av berättelser att fortsätta. Föreningen kommer också att i fortsättningen skapa goda

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings styrelse.

Fr.v. Bertil Nyman, Eva Hallman (suppleant), Ingvar Schönberg (kassör), Sven G Frejman (ordförande), Brita Wiberg (sekreterare), Anders Peedu och Heino Åkerblad. På bilden saknas Jan Persson och Gundel Stenberg (suppleant).

Foto: Göte Brunberg

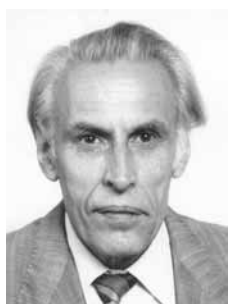
förbindelser med befolkningen i Rickul/Nuckö och, om intresse finns, att ordna med Nucködagarna.

Allt arbete mellan föreningen och Birkas kommer att vara beroende av den kommunreform som nu genomförs i Estland och som planeras träda i kraft år 2002. Då är frågan: Kommer Nuckö i fortsättningen att vara egen kommun med Birkas som kommuncentrum eller ej? Kommunen arbetar febrilt med att det skall bli så även i fortsättningen. Tyvärr har regeringen i sitt nyligen framlagda förslag om kommunsammanslagningar fastnat för alternativet att Nuckö skall ingå i den nya storkommunen Viigi. Det sista ordet är dock inte sagt i denna fråga!

Jag ber att få tillönska alla medlemmar en skön sommar och på återseende till hösten.

Skogsägarförening

Bertil Westerman

Bertil Westerman

Frågan om att bilda en skogsägarförening har kommit upp till och från under de senaste åren. Ett konkret privat initiativ togs också hösten 2000 av lantbrukaren Håkan Stensson, Åtvidaberg, som i skrivelse till fastighetsägarna i Rickul/Nuckö erbjöd sig att starta en skogsägarförening och att hjälpa fastighetsägarna med

gallring och avverkning. Ett antal fastighetsägare lämnade också en intresseanmälan för projektet. Stensson, som i höstas avvecklade sin lantbruksrörelse, har i vår på nytt startat mjölkproduktion och det tänkta skogsprojektet kommer ej att drivas vidare.

Under våren har kontakt etablerats mellan byombuden i Rickul/Nuckö och Ormsö Skogsförening. Vid ett utökat byombudsmöte den 26 april informerade skogsföreningen om sin verksamhet och inbjöd också till samarbete med skogsägarna i Rickul/Nuckö.

Ormsö Skogsförening startade 1999 och har nu två års erfarenhet av skogsbruk i Estland. Föreningen har i dag 74 medlemmar, men bedömer att en större förening skulle medföra flera fördelar. Hit hör att gallrings/avverkningsvolymerna skulle bli större och verksamheten därigenom mera rationell. Skogsentreprenörerna förväntas också bli mer intresserade om man kan erbjuda större arealer, och vidare skulle skogsmaskinerna kunna utnyttjas bättre. Framför allt skulle dock förhandlingspositionen gentemot köparna stärkas om man kan erbjuda större volymer.

På årsmötet i sommar kommer styrelsen därför att föreslå sina medlemmar att stadgarna ändras så att

också de skogsägare från Rickul/Nuckö som vill kan bli medlemmar. Styrelsen skulle utökas med representation även från Rickul/Nuckö och föreningens namn ändras för att avspegla den utvidgade omfattningen.

Vid det ovannämnda mötet den 26 april utsågs en arbetsgrupp med uppgift att vidarebearbeta frågan. I arbetsgruppen ingår Bertil Westerman, sammankallande, Lars Alexandersson, Birgit Brunberg, Jan Persson och John Westerman. Arbetsgruppen bedömer ett samgående med Ormsö i en gemensam förening som det överlägset bästa av tillgängliga alternativ för skogsägarna i Rickul/Nuckö. Genom samgåendet skulle vi kunna utnyttja redan etablerad organisation och rutiner, och förhoppningsvis kunna komma i gång med viss verksamhet redan under kommande vinter. Vi skulle också få del av det skogskunnande som finns på Ormsö. Sist men inte minst skulle vi få en större och starkare förening.

Storlekens betydelse illustreras bäst av skogsägarrörelsens utveckling i Sverige, där det vid förra seklets början fanns ett mycket stort antal små lokala föreningar. Efter ett otal sammanslagningar finns det i dag endast 6 mycket stora föreningar i hela landet.

Godkänner Ormsö Skogsförening styrelsens förslag att även skogsägare i Rickul/Nuckö kan bli medlemmar, och om intresse finns inom Rickul/Nuckö för samgåendet, kommer ett informationsmöte att hållas i Rågsveds Folkets hus i slutet av september eller början av oktober. Tid för mötet kommer att meddelas i nästa nummer av Medlemsbladet.

Mer information om Ormsö Skogsförening kan erhållas från föreningens hemsida <http://w1.864.telia.com/~u86413309>

Upprop!

Många äldre personer med svensk härkomst som lever kvar i Rickul/Nuckö önskar så gärna göra en resa till Sverige i sommar. Nuckö kommun och Rickul/Nuckö Hembygdsförening försöker därför gemensamt hjälpa hit en grupp på ca 30 personer på en dagstur.

Det är tänkt att vi på morgonen ska möta upp med buss vid båtterminalen. Deras önskan är att besöka Drottningholm, Slottet m.m.

Problemet är att det saknas medel till resan, ca 20 000 SEK. Därför vädjar vi till estlandssvenskarna i Sverige: Var med och hjälp till att förverkliga deras önskesa! Giv ett bidrag på vårt postgiro 55 68 81-1 (skriv Pensionärsresa på talongen).

Vill Du ha mera upplysningar eller har Du synpunkter, ring gärna mig.

Sven G Frejman, ordförande

Tfn/fax 0175-71365 el. 070-3114841

Årsmötet

Eva Heyman

Årsmötet den 3 mars på Lustikulla Krog samlade denna gång 159 betalande personer, en ökning med 26 jämfört med förra året. Hela 37 personer kom från Torshälla-Eskilstunaområdet med den buss som föreningen ordnat.

I samband med mötet fanns det som vanligt möjlighet att köpa böcker och lotter till hantverkslotteriet med mycket fina vinster.

Mötet inleddes med årsmötesförhandlingar under ledning av Sven Boman med Brita Wiberg som sekreterare.

Revisorernas rapport godkändes och styrelsen och underlydande organ beviljades ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

Eftersom flera styrelseledamöter avböjt omval blir det ny sammansättning i styrelsen.

Som ny ordförande för det kommande verksamhetsåret valdes Sven G Frejman, som varit ledamot i styrelsen sedan föreningen bildades. Som nya ledamöter i styrelsen valdes Anders Peedu, Enby, och Heino Åkerblad, Roslep. Jan Persson omvaldes för två år.

Till ordinarie revisorer för ett år omvaldes Lennart Strömkvist samt nyvaldes Sven Lagman, Spithamn. Till suppleant nyvaldes Ingemar Uussaar, Ölbäck.

Som ordförande för Valberedningen valdes Majlis Lindroos, Norrby, eftersom Erling Lemberg avböjt omval, och till ny ledamot valdes Alice Kullavee, Pasklep.

Mötet beslöt att årsavgiften för år 2002 skall vara oförändrat 150 kr för vuxna och 50 kr för ungdomar under 26 år.

Två motioner behandlades. I den ena, som även behandlades på förra årsmötet, föreslås en stadgeändring innebärande att styrelsen utökas med två suppleanter. Årsmötet röstade ånyo bifall till motionens förslag. Till suppleanter för kommande år valdes Gundel

Sekreteraren Brita Wiberg och avgående ordföranden Sven Boman.
Foto: Bengt Heyman

Stenberg, Ölbäck, och Eva Hallman, Gutanäs. Ny utgåva av stadgarna medföljer detta Medlemsblad.

I den andra motionen föreslås att medlemskap i föreningen även skall vara öppet för personer som inte är ättlingar till estlandssvenskar. Efter reservation från några årsmötesdeltagare återremitterades motionen till styrelsen.

Innan årsmötesförhandlingarna avslutades riktade avgående ordföranden Sven Boman ett tack till alla medlemmar, styrelseledamöter och funktionärer för visat förtroende och gott samarbete, samt önskade den nya styrelsen lycka till under det kommande verksamhetsåret. Avgående styrelseledamot Ingvald Luks och Valberedningens ordförande Erling Lemberg avtackades med blommor och tal av Sven Boman. Erling Lemberg avtackade avgående styrelseordförande Sven Boman med tal och blommor.

Sven Lagman, Majlis Lindroos, Anders Peedu, Alice Kullavee och vår nye ordförande Sven G Frejman.

Foto: Bengt Heyman

Utmärkelser till föreningsmedlemmar

President Lennart Meri har tilldelat utmärkelser till följande medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening:

Göran Hoppe	V klassi Maarjamaa rist
(Maarjamaa-korset, 5:e klassen)
Elmar Nyman	V klassi Valgetäht
(Vita Stjärnan, 5:e klassen)
Olof Söderbäck	Valgetähe medalj
(Vita Stjärnans medalj)

Inlägg på årsmötet den 3 mars 2001

av årsmötets ordförande och avgående styrelseordförande Sven Boman

Flera medlemmar har hört av sig efter årsmötet och tackat för ett väl genomfört årsmöte, uttryckt sin glädje över att vi har en så fint fungerande förening och framfört önskemål att jag i Medlemsbladet skall återge det inlägg, som jag gjorde, efter att vi i vederbörlig ordning behandlat dagordningens punkter. Jag skall så här i efterhand försöka dra mig till minnes hur orden föll.

Eftersom många av våra medlemmar inte har möjlighet att närvara på årsmötet och mot bakgrund av ovannämnda önskemål, så finns det anledning att försöka göra en sammanfattning, som i en kortfattad version blir enligt nedan.

Sven Boman

"Jag tror att jag redan på förra årsmötet sa att vi är en stor förening. Nu har vi blivit än större, så jag kan bara inte låta bli att nämna att vi glädjande nog nu är nästan 750 medlemmar. Det är mycket, mycket bra. Jag hoppas att vi alla medverkar och fortsätter att övertyga ännu fler att ansluta sig. Försök t.ex. påverka de nära och kära i familjen. Vi hoppas också på att få med många fler ungdomar så att vi kan nå det uppsatta målet att i år passera 800-sträcket. Det skall bara gå att bli många fler, för det finns ju så många estlandssvenskar med sina anhöriga, som skulle kunna gå med i Föreningen. Låt oss hjälpas åt att värva många fler nya medlemmar!

Ülo Kalm, kommundirektören, har bett mig framföra sina hälsningar till alla i Föreningen. Han önskar oss lycka till med förhoppningar om fortsatt mycket gott samarbete och att vi alla hjälps åt att försöka utveckla kommunen, vår gamla och nya hembygd, in i tjugohundratalet. Ett speciellt tack från hans sida gäller Föreningens kraftfulla engagemang i den pågående kommunreformen.

Vår förening fortsätter således hela tiden att utvecklas. En av de främsta anledningarna till detta är medlemmarnas stora intresse för Föreningen och dess verksamhet. Därför vill jag för det gångna året tacka alla medlemmar som så förtjänstfullt verkat ideellt i alla kommittéer, i alla arbetsgrupper, som byombud och alla andra, som på ett så produktivt sätt bidragit till att fortsätta att utveckla vår fina Hembygdsförening.

Sedan vill jag för det gångna året tacka alla i styrelsen för det tidskrävande ideella arbete som Ni lagt ned och för våra intensiva och givande diskussioner, som hjälper till att ta tillvara föreningsmedlemmarnas intressen och hela tiden bidra till att föra Föreningen och dess position framåt. Vi är numera en accepterad

och betydande samt tongivande förening för estlandssvenskarna i Rickul/Nuckö.

Så vill jag önska Er alla i den nya styrelsen och alla i övriga enheter all lycka till i Ert arbete under det kommande verksamhetsåret.

Jag hoppas att vi skall fortsätta att vara en livaktig och framåtsträvande förening samt att Ert gemensamma arbete skall kunna fortsätta att på ett positivt sätt utveckla Föreningen enligt uppdragna riktlinjer.

Jag vill också uppmärksamma att vi i år har en hel busslast med medlemmar från Torshällaområdet. Det är riktigt uppmuntrande att få vara med och uppleva denna entusiasm i Föreningen och för årsmötet.

Därmed vill jag vända mig speciellt till alla här närvarande medlemmar i Föreningen och även till de, som inte haft tillfälle att komma just idag och framföra ett stort tack till Er alla, för att Ni är medlemmar i Föreningen!

Vi har några som har valt att lämna det lite mer aktiva arbetet, nämligen Erling Lemberg, ordförande för Valberedningen, och Ingvald Luks, styrelseledamot.

Erling, Du har verkligen tillhört dem, som kavlat upp skjortärmarna och kört så det ryker både med den egna bilen, den egna boken och i de olika grupper, som Du är med i. Du har inte lidit brist på idéer och Du har ju bl.a. lämnat in de två motioner, som vi tidigare behandlat idag. Tillsammans har vi haft en hel del spännande möten i bl.a. Framtidsgruppen. Ditt uppoffrande arbete för en ny skolbuss tillhör de stora prestationerna i Föreningen. Det är mycket uppskattat, både av oss här och i Birkas!

Ingvald, styrelsens organisatör och en tillgång i styrelsearbetet, det är synd att Du skall lämna styrelsen, för den behöver organisatörer och sådana som ger järnet för sin hembygd, för det har Du verkligen gjort under de här åren. Jag hoppas att Du fortsätter med andra uppgifter i Föreningen, som t.ex. att medverka i viktiga arrangemang, och så har Du på ett så utmärkt sätt varit sammankallande för Byombudsmötena. Där behövs det en kraftfull sammankallande för att

Byombudsmötena skall fortsätta att vara en av hörnstenarna i verksamheten, och det har Du lyckats med!

Får jag så be Er båda att komma fram för att motta Föreningens stora tack för Er ambitiösa och mycket värdefulla arbetsinsats för Föreningen.

Jag föreslår att vi också tackar Erling och Ingvald med att vi alla förenar oss i en riktigt kraftfull applåd. Stort och hjärtligt tack och med lycka till för framtiden!

Här sitter jag och pratar precis som om jag fortfarande är med i styrelsen, men så är det ju inte längre som bekant. Med anledning av att jag har avverkat mitt sista styrelseår, så skulle jag vilja passa på att säga några ord till, och de riktar sig till några personer som jag tycker har gjort och alltjämt gör en så förträfflig insats för Föreningen.

Det är så lätt att man fastnar i nuet, d.v.s. i det som sker just nu runt omkring en och att man glömmer bort att titta i den berömda backspegeln. Om jag för ett kort ögonblick får göra det och titta tillbaka när Föreningen bildades, så är det faktiskt så att den person, som egentligen ligger bakom att jag sitter här idag och pratar, det är en av Föreningens grundare, och tillika dess förste ordförande, Einar Hamberg.

Jag vill på det här sättet framföra ett varmt tack till Dig Einar för vad Du en gång drog igång och för allt det arbete som Du gjort för Föreningen! Du är värd all heder och stort tack Einar!

Så har jag två gentlemän som jag vill ta av mig hatten för, och de är Manfred Hamberg och Sture Koinberg. Ni har varit med från starten och är fortfarande mycket aktiva. Presentation är i princip överflöd, för vi känner alla till vilken storstilad insats Ni har gjort och alltjämt gör för Föreningens bästa. Varmt tack Manfred och Sture och lycka till i Er fortsatta gärning!

Vi har så Föreningens "grå eminens", som jag mellan varven även brukar kalla för "chefen". Det är Ingvar Schönberg, som också har varit med från starten. Ingvar är den, som under alla år så föredömligt har sett till att vi har ordning och reda på debet och kredit och medel i kassan, vilket gör att vi idag står på en ekonomiskt stabil grund. Eftersom vi båda har verkat för att Föreningens ekonomi skall sättas i högsätet, så har vi också haft lätt att förstå varandra och under åren haft ett stimulerande samarbete. Alla skall veta att Ingvar lägger ner ett jättejobb på det här.

Hjärtligt tack för den här tiden Ingvar och så ber jag att få önska Dig god fortsättning i Ditt värv!

En person, som jag varken vill eller kan gå förbi i det här sammanhanget, är kommundirektören Ülo Kalm.

Ülo har också varit med oss under hela den här tiden. Jag skulle vilja säga att han har varit, och är, både vårt fotfäste och ankare i Rickul/Nuckö. Vi har under dessa år haft mycket att göra med varandra. Vår styrelse har i vissa ärenden, och då speciellt i början av den här 10-årsperioden, kanske inte precis alla gånger haft riktigt samma åsikter som ledningen i Birkas. Så kan det vara ibland, för vi måste komma ihåg att vi har så olika bakgrund och levt så länge i olika kulturer. Det sätter sina spår, men vi har kunnat finna lösningar på det mesta, och så skall det vara i ett riktigt gott samarbete.

Jag vill därför tacka Ülo för den här tiden och önska honom all lycka till i sitt arbete för kommunen och för oss estlandssvenskar.

Även om vi kan tycka att det är värdefullt att vi har ordning och reda och att det mesta fungerar i Föreningen, så finns det i Föreningen också ett hjärta runt vilket det mesta pulserar, och om inte ett hjärta fungerar, ja, då vet vi vad som händer. Då stannar verksamheten så småningom av och därmed också kommunikationen och informationen. Med det menar jag att vårt utmärkta Medlemsblad, med Informationskommittén som ansvarig, är vårt hjärta runt vilket det mesta pulserar för våra medlemmar. Göte Brunberg, som hunnit med ett år som ansvarig, har vid sin sida två medarbetare, som verkligen kan försätta berg. Jag vill buga mig för Eva Heyman och Inger Nemeth. Inger verkar ha en arbetskapacitet utöver det vanliga och lägger ner hela sitt hjärta i att få till och få ut Medlemsbladet till oss. Eva och Inger, Ni gör ett fantastiskt jobb med Medlemsbladet! Jag hoppas att Ni finner tid att fortsätta länge än, för jag, och alla med mig, ser fram emot många bra nummer av Medlemsbladet. Stort tack och lycka till!

Vi vet ju alla att ett årsmöte bara inte blir av av sig självt, utan det är mycket förberedelser som skall till för att allt skall fungera. Så sist men inte minst vill jag därför tacka Festkommittén med Birgit som sammankallande och alla övriga, som på olika sätt medverkat till att vi kan ha ett mycket välordnat årsmöte. Trivseln får vi stå för själva! Jag vill föreslå att vi tackar våra duktiga arrangörer med en riktigt värmande applåd! Tack skall Ni ha!

Det är många fler som jag här och nu skulle vilja tacka personligen, men så har vi det här med tiden, och jag har nog redan överskridit tidsramen. Det är ju inte bara jag som skall sitta här och prata, för vi skall också ha tid till att umgås. Det är bl.a. en av anledningarna till att vi träffas så här en gång om året. Så därför skulle jag vilja avsluta med att säga så här:

Jag har haft äran och förmånen att ha innehaft den finaste funktionen som man kan ha i den här föreningen, nämligen att vara dess ordförande! När nu den

tiden är över, så skall jag fortsätta att vara något av det finaste man kan vara som estlandssvensk, nämligen en aktiv medlem i Rickul/Nuckö Hembygdsförening. Det skall jag vara under mottot:

"För framtiden i hembygden"

När jag för snart tio år sedan tackade ja till att medverka i styrelsearbetet, så skrev jag ner för mig själv

- varför jag tyckte att jag kunde vara med
- vad jag då trodde att jag skulle kunna tillföra och utträta samt
- just det ovan nämnda uttrycket.

När jag så i höstas gick igenom en del styrelsehandlingar, så dök det här papperet upp igen. Jag brukar göra på samma sätt i näringslivet, d.v.s. skriva ner förutsättningarna när jag går in i ett nytt projekt. Där följer jag upp det här skrivna var sju till åtta månader. Riktigt så där punktligt har jag inte funnit behov av att göra uppföljningar i det här fallet. Även då i höstas fann jag att det här uttrycket alltså har bärighet för mig. Jag hade tidigare inte fäst det på pränt utanför hemmets väggar, men så tog jag mod till mig och tog med det i en artikel i det senaste numret av Medlemsbladet. Jag kommer även i fortsättningen att använda mig av uttrycket och det kanske är något för Föreningen att ta till sig, när Ni har fått känna på det ett tag.

Jag menar med det här att jag hela tiden trott på och velat verka för att vi estlandssvenskar skall ha en riktigt värdig framtid i vår hembygd i Rickul/Nuckö.

"För framtiden i hembygden"

Med det här inlägget vill jag tacka för mig och så hoppas jag att vi nu får en riktigt trivsamt eftermiddag tillsammans samt att vi alla också ses nästa år igen till ett nytt givande årsmöte!

Än en gång ett stort och hjärtligt tack till Er alla. Ni skall ha det så bra och lycka till med många fina år i hembygden i Rickul/Nuckö och som medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening.

Jag vill samtidigt ta tillfället i akt och tacka alla, som varit så vänliga och hört av sig och gett mig personligen så många positiva omdömen. Det värmer verkligen och jag skall ta dessa med mig som fortsatt aktiv medlem i Föreningen."

Medlem nr 750!

Föreningens medlem nr 750 blev Fredrik Peedu, Bromma. Han är bördig från Enby.

Vi tackar för hans anmälan och bjuder honom på medlemsavgiften för år 2002.

Kommunreformen

Göte Brunberg

Den estniska regeringen beslutade vid ett möte den 8 maj att föreslå lokalförvaltningarna att kommunsammanslagningarna skall ske enligt det radikala förslaget som beskrevs i det förra numret av Medlemsbladet. Antalet lokalförvaltningar (städer och kommuner) skall minskas från 247 till 82. Detta innebär för Nuckö kommun att den tillsammans med Ormsö, Növa, Oru och Ridala kommuner skall ingå i den nya storkommunen Viigi med Uuemõisa som centralort. Förslaget skall under maj månad sändas ut till lokalförvaltningarna för godkännande.

Regeringsförslaget ansågs, när det för första gången presenterades i december förra året, vara det sämsta av de fyra alternativ som då förelåg för Läänemaa. I februari detta år lade därför landshövdingen Jaanus Sahk fram ett nytt förslag för inrikesministeriet. Enligt förslaget skulle Ormsö, Nuckö och Növa slås ihop till en kommun med Birkas som centralort.

Vid ett möte på inrikesministeriet den 22 februari träffade kommundirektören i Nuckö Ülo Kalm samt Erling Lemberg och Sture Koinberg, som representanter för Rickul/Nuckö Hembygdsförening, inrikesministerns närmaste man. Ülo Kalm argumenterade vid mötet för att Nuckö, med sin historiska bakgrund av svenskbygd, i första hand skulle förbli en egen kommun. Som andra alternativ kunde han acceptera ihopslagning med Ormsö och Növa enligt landshövdingens förslag.

Det nya regeringsförslaget, i vilket man alltså inte har tagit hänsyn till önskemålen från länet och Nuckö kommun, kommenterades av landshövdingen i Lääne Elu: "Ingenting är slutgiltigt bestämt. Regeringen beslöt vid sitt sammanträde att utgå ifrån det mest radikala förslaget. Den slutgiltiga sammanslagningen kommer att vara beroende av ändringar under behandlingen av lagen och resultatet av diskussionerna med kommunerna. Varianten med endast fyra lokalförvaltningar i länet kan inte realiseraras utan att man förbättrar vägförbindelserna i länet."

Till i höst skall lokalförvaltningarna ha svarat inrikesministeriet om de går med på regeringsförslaget eller ej. Regeringens förhoppning är att en majoritet frivilligt skall godta förslaget. Mot de resterande skulle man sedan kunna använda tvångsmässiga metoder. Detta motsätter sig dock ett av regeringspartierna, Reformpartiet, som vill att sammanslagningarna skall ske på frivillig väg.

Vi på redaktionen önskar alla medlemmar en trevlig sommar!

Utställningar på Aibolands museum

Göte Brunberg

På Aibolands museum har under april månad öppnats inte mindre än fyra utställningar.

Den 6 april öppnades en vandringsutställning från Jönköpings Länsmuseum. Utställningen, med namnet "Hem till Byn", skildrar Ormsös historia från tiden före andra världskriget fram till våra dagar. I centrum för skildringen står Kampesgården i Kärrslätt, som i generationer har tillhört familjen Westerberg.

Den 20 april öppnades en utställning om Odensholm, benämnd "Vån Back" efter det namn som odensholmsborna själva hade på sin hemö. Utställningen, som har sammanställts av Göran Hoppe och Tiina Peil, skildrar öns historia från 1920-talet fram till våra dagar. Förutom kartor, föremål, redskap och foton från ön visas en journalfilm från 1930-talets Odensholm och en videospelning från ön, gjord förra året.

Odensholmsborna tvingades 1940 att lämna sin ö. Från slutet av andra världskriget fram till 1993 fanns på ön en sovjetisk marinbas. Nu är ön naturreservat. I sitt invigningstal nämnde Göran Hoppe det paradoxala i att öns situation var bättre under sovjettiden än nu. Då hade man kor och får som höll landskapet öppet, nu växer det igen.

Tubkikaren från Odensholms fyr, hittad på vårvintern 1942 av Oskar Westerman, Bergsby Martens.

Foto: Göte Brunberg

Vid utställningens öppnande hade ett av föremålen, en 5,5 m lång alfågelfälla, inte hunnit komma från Sverige. Fångst av alfågel i fälla var förbjuden redan före kriget, men som Hoppe konstaterade: "på Odensholm gällde öbornas egna lagar".

Den 20 april öppnades även ett rum, som är inrett som en storstuga i en gård på Ormsö före andra världskriget. Där finns vävstol, symaskin, brudkista, byrå och golvur. Rummet kommer även att vara arbetsrum för de åtta kvinnor med svensk bakgrund, som varje torsdag samlas för syssla med handarbete. Gruppens ledarinna är den 81-åriga Agneta Toomingas med rötter från Ormsö. "Vi andra ser på hur Agneta gör, sedan försöker vi göra likadant", som en av de övriga i gruppen yttrade. Om man besöker museet en torsdag vid 12-tiden bjuder gruppen på en kaffekopp.

Den 27 april öppnades en utställning om estlands-svensk sjöfart. Utställningen har sammanställts av Jorma Friberg. Huvudföremålet är den modell av en tvåmastad galeas som har tillverkats av Ingvald Dyrberg från Roslep. Förebilden för modellen är de skutor som ända fram till 1940 byggdes i Derhamn. Modellen, som har namnet "Derhamn", är byggd i skala 1:24. Den var förra året utställd på Sjöfartsmuseet i Tallinn.

Modell av tvåmastad galeas, "Derhamn", tillverkad av Ingvald Dyrberg. Foto: Göte Brunberg

Till utställningen har Ingvald Dyrberg även lämnat en pärm med omfattande och detaljerad dokumentation av skutor och skutbygge i Rickul och en samling fotografier.

På utställningen finns även en runöbåt, en "lådja". Den är från 1950-talet men byggd i samma stil som under svensktiden. Under sommaren kommer Jorma Friberg att bygga en ny lådja inne i utställningslokalen. Den skall bli en kopia av den båt från 1920-talet som finns på Nordiska museet.

Friköp av gårdar i Enby - ett etniskt perspektiv

Ann Grubbström, Uppsala universitet

Mitt avhandlingsarbete ingår i projektet "Geografiska perspektiv på Svenskestland. Samhällsförändringar, bygd och kulturmöten under 800 år". Jag undersöker främst etniska förändringar i Pasklep, Sutlep och Vippal under perioden 1816-1939. En av de viktigaste frågeställningarna i min avhandling är att undersöka om friköpen av gårdar i slutet av 1800-talet och jordreformen 1919 innebar en ökad inflyttning av ester i mina undersökningsområden. Följande artikel ger en inblick i hur den etniska sammansättningen i byn Enby påverkades i samband med friköpen.

Ann Grubbström

Skiftesdelning i Enby

Enligt bondelagen 1856 fick arrendebönderna köpa sin gård om en överenskommelse kunde slutas med godsägaren. Mina studier visar att även om bondefamiljen hade ekonomiska möjligheter att köpa gården så måste de invänta godsägarens beslut om skiftesdelning. En skiftesdelning måste ske för att fastställa

vilka ägor som tillhörde de olika gårdarna. Alexander Frischmann, som var godsägare i Pasklep, väntade nästan trettio år efter bondelagens införande innan han begärde skifte av Enbys gårdar 1885. Före skiftet låg gårdarna i Enby tätt samlade och böndernas marker var uppdelade i många jordlotter. Alla gårdar hade samma storlek och därmed lika stor dagsverksskyldighet. Jakas Anders, Knuters och Klos Jakas var tre gårdar som låg väldigt tätt och därför fick de flyttas ut ur byn i samband med skiftet. Några av de tidigare lösmansställena blev vid skiftesdelningen egna bondgårdar. I Enby gällde det Johan Sedman, Anders Mitman, Mats Sedman och Ramsholm. Dessa gårdar var, med undantag av Ramsholm, avsevärt mindre än de andra gårdarna i byn. Vilka personer köpte då gårdar i Enby och vad innebar det för byns sammansättning av svenskar och ester? För att få svar på frågan måste vi blicka tillbaka i tiden.

Sjukdom och tomma gårdar

Flera familjer från Estlands svenskbygd, däribland familjer från Enby, utvandrade 1869 med målet att nå Kaukasien. Enbyborna kallade sedan händelsen för Kaukasåret. De flesta av de emigrerande familjerna kom inte längre än till S:t Petersburg, där många insjuknade. Några återvände till Enby, men gårdarna var då redan överlåtna och återvändarna fick bli inhysta hos andra bönder, t.ex. i Inters ria. Flera av de hemkomna avled av den sjukdom som drabbat gruppen i S:t Petersburg. Det var inte ovanligt att hela familjer avled och sjukdomen verkar ha spridit sig snabbt. Av Enbys 228 invånare dog 46 st 1869, vilket var cirka 20 % av byns befolkning. Det fanns ingenting som

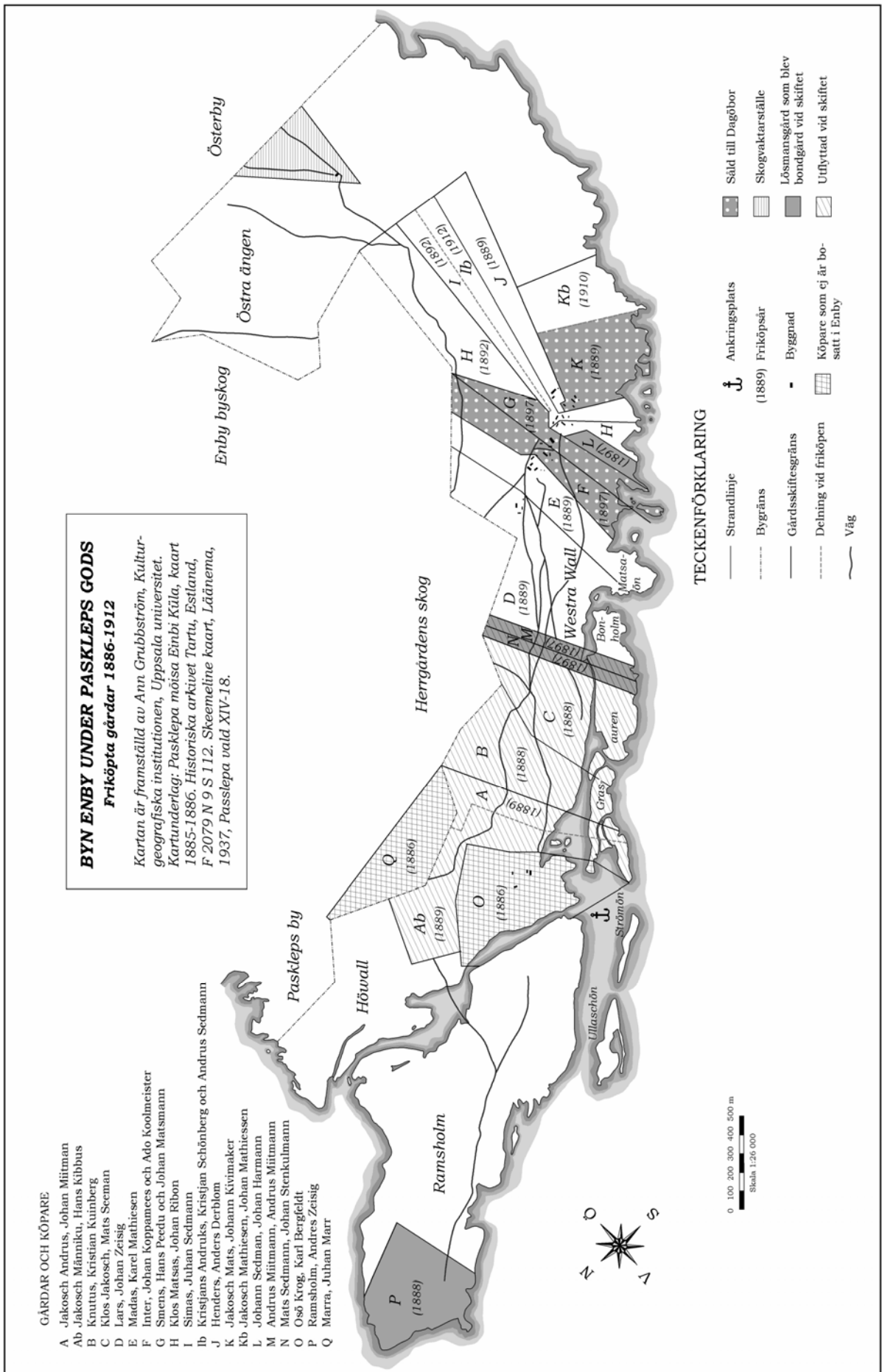
rådde på sjukdomen. Man försökte plocka örter för att medicinera sig, men utan resultat. Hos familjen Bedman på Inters gård insjuknade så många att endast hustrun och tre små barn återstod. Godsherren skickade då en ny familj till gården och den tidigare husfrun och barnen fick flytta ut till bastun. Av de tre nya arrendatorer som kom till de försvagade gårdarna kom två från Pasklep och en från Harga. Två av dem hade en estnisk man eller hustru.

Ester innan friköpen

Av de åtta familjer som räknade sig som estniska under perioden 1864-1887 hade alla utom lösmansfamiljen på Osö krog en svensk man eller hustru. Endast en av männen i de estniska familjerna var husbonde på någon gård i Enby under perioden, resterande var lösmän eller möjligen jordbruksarbetare. Under 1880-talet fick Enby säsongvis en ökad estnisk bosättning. Det var fiskare från Dagö som hyrde sängplats hos Enbys bönder, t.ex. i Simas gård. De kom på våren och fiskade framgångsrikt med stora ryssjor. Flera av dessa familjer beslöt sig sedan för att bosätta sig i Enby.

Friköp

Det fanns en gård i Enby som inte fick friköpas, och det var skogsvaktargården, eftersom den räknades som tjänstebostad. I övrigt friköptes alla Enbys gårdar under åren 1886-1912. Allra först köptes Marra och Osö krog år 1886. Marra uppodlades och bebyggdes aldrig utan friköptes enbart för den fina skogen. Osö krog köptes av Hapsalbon Karl Bergfeldt. Bergfeldt ägde ett välkänt kurhotell och förmodligen köpte han gården på grund av den fina gytta som fanns att hämta på dess mark. Bergfeldt bodde aldrig själv i byn utan arrenderade ut gården till en estnisk familj. År 1888 friköptes sedan Ramsholm, Knuters och Klos Jakas. Klos Jakas Mats Seeman och Knuters Kristian Koinberg var tillsammans med Lars Johan Zeisig samt Christian Mathiesen delägare i en skuta och gjorde handelsresor i slutet av 1800-talet. Troligen gick handelsresorna inte enbart till Finland och Sverige på den här tiden utan även till områden längs södra Östersjön. Männen var borta hela somrarna och hade tjänstefolk hemma på gården som hjälpte kvinnorna att sköta jordbruket. Inkomsterna av sjöfarten bidrog troligen

BYN ENBY UNDER PASKLEPS GODS
Friköpta gårdar 1886-1912

Kartan är framställd av Ann Grubbström, Kultur-geografiska institutionen, Uppsala universitet.
 Kartunderlag: Pasklepa mõisa Einbi Küla, kaart 1885-1886. Historiska arkivet Tartu, Estland, F 2079 N 9 S 112. Skeemeline kaart, Läänema, 1937, Pasklepa vald XIV-18.

GÅRDAR OCH KÖPARE

- A Jakosch Andrus, Johan Miltman
- Ab Jakosch Männiku, Hans Kibbus
- B Knutus, Kristian Künberg
- C Klos Jakosch, Mats Seeman
- D Lars, Johan Zeisig
- E Madas, Karel Mathiesen
- F Inter, Johan Koppamees och Ado Koolmeister
- G Simens, Hans Peedu och Johan Matsmann
- H Klos Matsas, Johan Ribon
- I Simas, Jühan Sedmann
- Ib Kristjans Andruks, Kristjan Schönberg och Andrus Sedmann
- J Henders, Anders Derblom
- K Jakosch Mats, Johann Kivimaker
- Kb Jakosch Mathiesen, Johan Mathiesen
- L Johann Sedman, Johan Harman
- M Andrus Miltman, Andrus Miltmann
- N Mats Sedmann, Johan Stenkulmann
- O Osö Krog, Karl Bergfeldt
- P Ramsholm, Andres Zeisig
- Q Marra, Jühan Marr

TECKENFÖRKLARING

- Strandlinje
- - - - - Bygräns
- Gårdsskiftesgräns
- - - - - Delning vid friköpen
- Väg
- ⌚ Ankringsplats (1889)
- Friköpsår (1889)
- Byggnad
- ⌚ Köpare som ej är bosatt i Enby
- Sald till Dagöbor
- ▨ Skogvaktarställe
- ▩ Lösomsgård som blev bondgård vid skiftet
- ▧ Utflyttad vid skiftet

0 100 200 300 400 500 m
 Skala 1:26 000

till att dessa personer hade möjlighet att friköpa sina gårdar relativt tidigt. De gårdar som friköptes 1886-1888 låg mera avskilt i byn. Möjligen hade skiftesdelningen avklarats snabbare i utkanten av byn, vilket kunde bidra till att gårdsköpen där påbörjades tidigare. Officiellt delades tre gårdar innan friköpen, de var Jakas Anders, Jakas Mats och Simasgården. De avstyckade gårdarna friköptes och blev egna bondgårdar.

Svenska och estniska gårdsköp

Andelen ester ökade successivt i Enby: I kyrkoböckerna, som täcker åren 1864-1880 var 8 % av byns befolkning ester, 1875-1887 hade siffran stigit till 20 %. Under åren 1885-1905, då de flesta friköpen skedde, steg andelen ester till 36 %. I de sju estniska familjer som flyttade till Enby under perioden 1885-1905 var både man och hustru ester. Fem av dessa familjer köpte sig gårdar i Enby. Flera av dem hade då bott i byn ett antal år innan köpet genomfördes. Det berättas att den som ville vara säker på att behålla sin gård måste köpa den. Alla arrendatorer hade inte råd och flera alternativa lösningar kan ses i dokumenten. Lars- och Madasgårdarnas husbönder lämnade sina stora gårdar och köpte istället små lösmansgårdar. Sannolikt hade de inte ekonomiska möjligheter att köpa sina gårdar och tvingades därför flytta. Gårdarna köptes av Zeisig samt Mathiesens dödsbo (dessa fa-

miljer drev som tidigare nämnts sjöfart). Köparna lämnade efter sig två lediga gårdar, som senare friköptes av dagöester. Johan Mitman på Jakas Anders hade förmodligen inte möjlighet att köpa ut hela sin gård, men löste problemet genom att dela gården vid skiftet. Den andra hälften såldes till en inflyttad estnisk familj. Två familjer delade på köpesumman vid friköpen av gårdarna Inter, Smens och Kristjans Anders. De sju senast friköpta gårdarna var tidigare lösmansgårdar, delade gårdar och/eller gårdar som köptes av två familjer. Dessa gårdar var i genomsnitt 23,65 hektar per familj. Siffran kan jämföras med ett medeltal på 51,7 hektar för de 13 först friköpta gårdarna.

Sammanfattningsvis beslutade godsägaren när friköpen kunde börja genom beslut om skiftesdelning. Därefter avgjorde bondens ekonomiska ställning och möjligen gårdens läge i byn. Studien visar att friköpsprocessen är en viktig orsak till ökad estnisk inflyttning till Enby. Friköpen innebar också att tidigare gårdsarrendatorer kunde tvingas flytta från gården eller dela den. Ester som flyttade till Enby före 1885 hade oftast en svensk partner till skillnad från de helt estniska familjer som kom till byn i samband med friköpen. Fallstudien indikerar att friköpsprocessen är relevant som bakgrund till den senare mera omfattande estniseringen av svenskbygden under 1900-talet.

Rosleps kapell och Rickulgruppen

Göte Brunberg

De Rickulbor, som vid den första gruppresan till de gamla hemtrakterna år 1989 besökte Rosleps kapell, möttes av en deprimerande syn. Av det gamla kära kapellet återstod endast delvis nedvittrade murar. Tornet hade rasat ihop till en grus- och stenhög. Kyrkogården var igenväxt och gravarna vandaliserade. På många kors hade begärliga koppar- och mässingsplåtar stulits.

För att i görligaste mån bevara kapellruinen och återupprusta kyrkogården bildades samma år en arbetsgrupp, "Rickulgruppen". En av initiativtagarna och eldsjälarna bakom gruppens arbete, Ingvald Dyrberg, berättar:

"I ett upprop i Kustbon i december 1989 väddade vi om pengar till fyra delprojekt: iordningställande av ett minnesmärke över bygdeskalden Mats Ekman ("Ätsve Mats"), restaurering av kapellruinen, inrättande av minneskapell i det f.d. bårhuset samt restaurering och kartläggning av kyrkogården.

Vår vädjan möttes av ett starkt gensvar och arbetena kunde påbörjas. Det första som gjordes var att Hjalmar Stenberg och jag åkte över ett par veckor i april 1990 och kartlade kyrkogården. Vi identifierade

gravarna och satte nummer på dem. Senare på sommaren lagades kapellmurarna provisoriskt och en del av taket vid östra gaveln byggdes upp. Bårhuset rustades upp till minneskapell av Igor Klippberg, son till Anton Klippberg från Roslep som var mobiliserad i sovjetarmén och återvände efter kriget. En minnessten över Mats Ekman sattes upp samma år.

Hjalmar Stenberg och Ingvald Dyrberg kartlägger gravar våren 1990.

Foto: Aili Kannimäe

Hjalmar och jag var även dit på våren 1992 och gjorde kompletterande arbeten på kyrkogården.

Minnesstenen över Mats Ekamn. I bakgrunden klockstapeln. Foto: Eva Heyman

Till återinvigningen av kapellet den 24 juni 1992 hade vi låtit uppföra en klockstapel vid den västra gaveln. Klockstapeln hade byggts efter mina ritningar av Igor Klippberg och hans bror Henn. Klockan, som levererades av Bergholtz Klockgjuteri i Sigtuna, har inskriften: GUD TILL ÄRA – FÄDREN TILL MINNE. RICKULBOR I FÖRSKINGRINGEN LÄT ÅR 1991 GJUTA DENNA KLOCKA. En minnessten vid den södra långväggen upptar namnen på de 60 Rickulbor som mobiliserades i sovjetarmén och sedan inte återvände och de fem som deporterades till Sibirien i juni 1941.

Det gamla bårhuset är omgjort till minneskapell.

Foto: Ingvald Dyrberg

Under åren därefter har det inte gjorts några större arbeten. Minneskapellet har fått tegeltak och elinstallation. Kapellruinen och minneskapellet har fått predikstolar.

Rickulgruppen har även finansierat skötseln av kyrkogården under de gångna åren. Detta har blivit möjligt genom en stor donation från en f.d. Rickulbo.

Nuckö kommun ger ett bidrag till skötseln av den norra delen av kyrkogården, som fortfarande används.

Inuti kapellruinen borde man anlägga gräsmatta och göra grusgångar. Det skulle också behövas några bänkar för friluftsgudstjänsterna och för att besökare skall kunna sätta sig och vila.

Det borde också sättas upp någon form av informationstavla vid kapellruinen. Om minneskapellet är stängt, får en besökare som råkar komma förbi och blir nyfiken ingen information om kapellets historia.

Det mest väsentliga är ändå att man omedelbart vidtar åtgärder för att permanent bevara kapellruinen så att den inte rasar ihop ännu mer. Vi borde tillsammans med Nuckö kommun, som äger både kapellruinen och kyrkogårdens mark, låta undersöka vad det skulle kosta."

Roslep stugby

Det har numera framkommit att folk som vill bygga inom stugbyn vill äga marken själva. Därför har det beslutats att den tidigare förespråkade arrendeformen inte längre är aktuell.

Den som vill bygga får själv låta stycka av sin jordbit om ca 1000 m² och söka lagfart.

Upplysningar lämnas av
Einar Hamberg, tfn 08-21 01 80.

Rätten att köpa mark

I april år 2000 ändrades rätten att köpa mark. Endast näringsidkare kan köpa skogs-, åker- och gräsmark. Försäljningen sker då vid s.k. begränsad auktion. Finns det ingen köpare vid den begränsade auktionen, sker försäljning vid öppen auktion där alla med estniskt pass kan delta. Endast 50 % av köpeskillingen kan betalas med EVP-kuponger, resten i kontanter. Gårdstomter kan man fortfarande köpa för EVP-kuponger (som f.ö. är giltiga till mitten av år 2002). Det är Länsstyrelsen som avgör om auktionen ska vara begränsad eller öppen.

(Saxat ur Ormsöbladet 1/2001)

Lyckholms herrgård återuppbyggs

Den i Tyskland bosatte 77-årige baronen Gustav von Rosen fortsätter med sitt projekt att restaurera Lyckholms herrgård. År 1997 invigdes Lyckholms museum i det forna stallet. Huvudbyggnaden, av vilken endast ytterväggarna fanns kvar, är nu under återuppbyggnad och kommer att invigas den 4 augusti.

Hösten 1941

Spithamn i frontlinjen

Sven Borрман

Konsekvensen av sista världskrigets kamp mellan Tyskland och Sovjetunionen och vad den innebar för oss estlandssvenskar vet vi alltför väl. Vi fick ju vår beskärda del av detta vansinnets rasande utbrott.

Under åren 1941 - 44 drog kriget fram över vår bygd i varierande utsatthet. P.g.a. att den av ryssen väl befästa ön Odinsholm låg utanför vår by Spithamn, kom vi som bodde där i ett mycket farligt och utsatt läge under månaderna september fram till början av december hösten 1941. Under denna tid befann sig byn i frontlinjen med återkommande artilleribeskjutning. Jag skall med egna och andra bybors minnesbilder försöka återge några händelser från denna tid, vilka har etsat sig särskilt fast.

Ön Odinsholm ligger ca en mil utanför byn och dess grova artilleri skulle i samband med det av Sovjet annekterade Hangö på finska sidan utgöra låset för infarten i Finska viken.

Under den tyska arméns framryckning i Estland föll Reval den 28 augusti 1941. Någon dag senare, en solig söndag i månadsskiftet augusti/september, när vi pojkar spelade volleyboll nere vid Skånvike, kom en förtrupp tyskar på ett tiotal man vandrande från Naiva över Å-moen. Bland oss fanns även några som var utmobiliserade av ryssen och som höll sig gömda i skogen. I tron att det var ryska specialförband som kom för att bränna byn sprang dessa mot skogen innan det gick upp för oss att det var tyskarna som nu kom som befriare, vilket de ju var och blev mottagna därefter. Glädjen hos byborna var stor och tyskarna njöt av den välvilja som mötte dem. Mjölks och bröds bjöds hjältarna. Helt ogenerat fick sedan de större pojkar bära en del av deras vapen på väg ut till udden. Förtroendet var ömsesidigt. Denna förtrupp återvände samma dag samma väg tillbaka.

Efter detta kom sedan de krigiska händelserna slag i slag. Först kom ett par dagar senare två imponerande artilleripjäser (tydligt av franskt ursprung) till byn och ställdes upp nere mot skogen i Sevres Alback. Det var tyska försvarets kustbatteri 502. Åkerlappar och beteshagar framför lämnade fritt skjutfält ut mot Odinsholm (Holmen). Fördelen med detta och för oss i byn var att skogsremorna intill stränderna, Storlagge och Lillagge, skärmade av all insyn för ryssen, medan tysken hade fri insyn mot Holmen från utkikstornet på Bäre. Något senare ordnades två utkiksplatser till i långa välväxta tallar vid Kardon på udden och på Å-moen.

Artilleriduellerna från ömse sidor började någon dag senare. Tyskarna släppte upp ballonger till väders för beräkning av vinddrift, och hade rekvirerat spaningsplan som målsökare. Sedan brakade det loss. Ryssarna å sin sida hade utmärkt artilleri och luftvärn med god räckvidd, och var irriterande nära det tyska planet många gånger där rökpuffar avslöjade granatexplosionerna, detta trots att planet befann sig långt

Författaren vid Eestvae år 2000.

Foto: Mats Andersson

darifrån över byn i sitt kretsande fram och åter. Av ryssarnas moteld hamnade allt till en början på åkrarna på Gjarda, som låg före byn ut mot Holmen. Ett kärt tillfälle för rysk eld mot byn var när någon begav sig upp i utkikstornet på Bäre för att speja. Trots avskärmning av stegen upp så måste tornet ha stått under ständig bevakning med god kikare. Många av dessa granater mot tornet och byn exploderade faktiskt inte, utan låg kvar på sina nerslagsplatser till förtret för bönderna i byn.

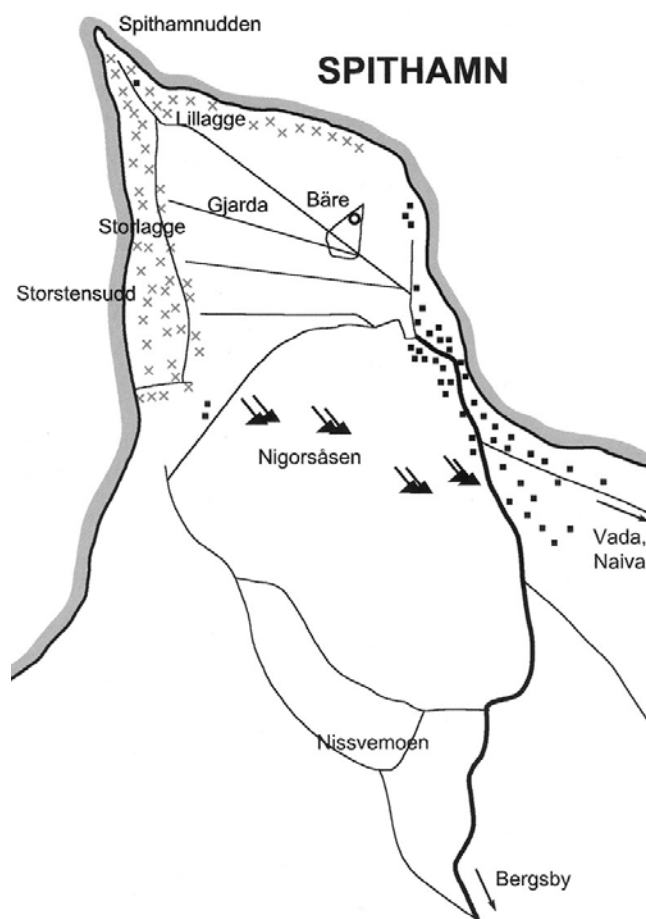
Att sätta följande händelser i kronologisk ordning och rätt i tiden är svårt eftersom de olika skeendena till en början kom slag i slag inom en kort tidsrymd. En incident som emellertid inträffade de här första dagarna var när två ryska jaktplan stationerade på Dagö flög över byn. Med sin riktade kulspruteeld mot Bentas loge, där tyskarna hade sin oljedepå liggande synlig utanför, började det brinna i höet. Innan elden hade spridit sig lyckades tyska militärer dessbättre släcka den. Tidigare på morgonen samma dag hade tyskarna lyckats skjuta loss en estnisk båt som låg förtöjd vid bryggan på Holmen (ev. släppte ryssen den eftersom det brann ombord) och några äldre pojkar var nere på stranden för att se hur båten i den nordvästliga vinden drev ner mot Naiva strand, där vraket ligger synligt än i dag.

Planen, som höll på att sätta eld på byn med sina tätt liggande hus, besköt nu grabbarna på stranden så att sanden piskades runt dessa. Bentas-Arne berättar "Plötsligt såg jag hur sanden intill mig började stänka upp och förstod först inte varför. Sedan sprang jag och tog skydd intill en nätbod när det gick upp för mig vad det var frågan om". Turligt nog träffades ingen.

Innan den andra flygattacken mot byn kom, hade tyskarna ställt en liten luftvärnskanon på Hendors åker, mot Finska viken till. De plan som nu flög över byn var ett jaktplan och ett större plan som kunde buklanda på vatten. Det hade motorn ovanpå flygkroppen och flög erbarmligt långsamt. Meningen var att bomba de tyska kanonerna, men bomberna missade målet i djupled med ca 200 m. I riktning mellan Holmen och kanonerna hamnade de tre bomberna där emot rätt. Under tiden brassade den lilla tyska luftvärnskanonen på så gott den kunde med sina spårlysgrenader, vilka dock inte nådde upp till planen, fast dessa inte flög alltför högt.

Under de här dagarna inträffade en tragisk händelse i byn då två jämnåriga grannpojkar, Evald och Henry, var på Nissve-moen av ren nyfikenhet för att titta på de ryska försvarsanläggningar som några veckor tidigare i iordningställt och sedan lämnats i all hast med mycket kvarlämnat material. Det var på samma ställe som undertecknad, min kamrat Reine, farbror Alexander och grannen Mats-Volde någon vecka tidigare blev beskjutna av en rysk patrull från Odinsholm. Dessa gjorde en inspektion där i det vakuum som uppstod innan tyskarna tog över. Ryssarnas "rookie vjår", "upp med händerna", ropades dessbättre på någorlunda långt håll den gången och vi lyckades rädda våra liv i en vild flykt, medan kulorna slog i träd och buskar runt oss i kroppshöjd. För Evald och Henry slutade besöket på samma ställe dessvärre med ond bråd död. En kvarlämnad granat släckte deras unga liv. Självförvållat kanske, men upphovet till olyckan var en annans, maktbegärets två despoter som slogs om herraväldet i Europa.

I mitten på september månad, ca två veckor efter tyskarnas ankomst, vaknade vi i byn av att det förekom skottlossning. Pappa och jag rusade ut för att ta reda på vad som pågick. En tysk officer, barhuvad och med en liten pistol i handen, passerade just farstun och motade in oss igen i ganska bryska ordalag. Även om den tyska gevärselden i byn hördes mest så förekom det även intensiv skottlossning från andra sidan av Gjarda åt Nigorsa till. När sedan de välbekanta ryska "urraaa"-ropen hördes var det inget tvivel om vad det var som pågick. Ryssen måste ha landsatt en trupp bakom Storlagge på Derhamnsidan. Dessvärre bestod den tyska truppen i byn i stort sett endast av den närvarande artilleribetjäningen med lätt beväpning. Dessa drog sig dessutom i skydd lite bakom byn. Ute vid Nigorsa fanns det några signalister inhysta i Mattias

Karta över Spithamn med omgivning, som visar platser där händelserna i artikeln utspelar sig.

hus. Dessa var obebäpnade och flydde därifrån. I Anders hus hade de estniska, av tyskarna enrullerade gränsvakterna, de "golbåndat", stationerat sig. Två av dem var på vakt vid Derhamns brygga när ryssarna gjorde ett landstigningsförsök där i den tilltagande dagern. Från sitt värn besköt de ryssarna när några hade tagit sig upp på bryggan. Två av ryssarna miste livet på bryggan medan resten gav sig av ut igen under beskjutning.

De två vakterna sprang nu mot byn för att slå larm och stötte då ihop med två ryssar på väg mot Lintrasbacka. Den ena av ryssarna sköts till döds medan den andra sårades och påstods ha gömt sig i skogarna. Den ena av de två esterna, Paul Arakas, sprang därefter in i Lagge för att ta sig fram i skydd av skogen och blev då vittne till hur några ryssar var på väg genom Lagge fram till Gjarda, där de låg och besköt byn. Avståndet till byn därifrån var och är ca 700 m och någon större precision var det väl inte i den ryska beskjutningen. Maktlös fick han gömma sig i en buske tills ryssarna drog sig tillbaka.

Under tiden hade vi i Jakasa tagit skydd i farbror Antons källare av betong och kalksten. Dessvärre vette dörröppningen ut mot Gjarda och vi beslöt oss för att fly bort mot Å-moen, mot skogvaktarbostället Vada och estniska byn Peraküla. På väg ner mot

stranden visslade några granater över byn i riktning från Lagge och ut i vattnet. Jag har undrat över detta, men vet att samtidigt under den här ryska beskjutningen så hittades ett 30 mm bakstycke till en granat som satt fast i Nigors-Mattias hus. Hade ryssarna fört med sig en liten kanon i land?

Många bybor vandrade av samma orsak och rädsla som vår, på vägen över Å-moen. Andra stannade hemmavid. Nigorsfolket, som låg närmast den ryska landsstigningen, övernattade i Esmars tillfälligt övergivna hus i byn.

När vi kom ut ur skogen vid Peraküla mötte vi en tysk trupp med lastbilar och fotfolk på väg mot Spithamn. Även om vi därmed ansåg att faran var över, stannade vi till vid den första gården Uuetoa (Nystugan). Vi blev mycket vänligt och med stor omsorg mottagna av våra estniska grannar, som lagade mat åt oss och lät oss övernatta där vi fick plats. Nästa dag återvände de flesta till byn. Några, däribland far och mor med mina småsyskon, hade tidigare stannat till vid Vada och stannade där några dagar.

Återkommen till byn vimlade det av tyska soldater som aldrig behövt komma i strid därför att ryssarna tydligen i god tid återvänt till Holmen. Ett tjugotal ryska skyttegröpar var grävda i sanden ca hundra meter beräknat från Nigorsa ut mot Spithamns udde. Platsen där de landsteg kallades för Storstenudd. Hur många ryssar som var med vid landstigningen är svårt att sia om, men ett trettiootal man kan väl inte vara så fel gissat. Syftet med den kampanjen vet väl endast de överlevande, väldekorerade, ryska nationens hjältar själva, de som enligt Maido Limbakk var på återbesök under efterkrigstiden på sin ö, som enligt deras egen historiebeskrivning alltid hade varit befolkad av ryssar.

Dagö föll i tyskarnas händer och någon mer flygattack mot byn förekom inte. Rutinmässigt höll man ändå igång beskjutningen mot varandra med för byborna pinande osäkerhet om var nästa granatnerslag skulle ske. Annat som hände under tiden, till stor glädje för ryssen, var när ett tyskt pontonplan nödländade i sjön utanför byn under intensiv beskjutning. Vattenkaskaderna stod höga runt planet innan det lyckades komma undan bakom udden, reparerades under några dagar, och flög därifrån med några skott efter sig. Någon tid därefter rundade 8-10 tyska minsvepare udden i tidig morgonstund, alltför sent för att inte bli upptäckta från Holmen. Tydligen ett fint objekt för ytterligare rysk övnings-skjutning. Olyckligtvis var folk ute för att ta upp nät och långrev den här tiden på morgonen och blev nu blandade med de tyska minsveparna som sökte skydd inne i viken. För att ytterligare strö salt i såren s.a.s. vaknade tyskarna som var inhysta hos Larsosa och upptäckte att, som de trodde, ryssarna höll på med ytterligare en landstigning. Just när jag kom fram till strandbrinken där Larsos hus låg,

klev det ansvariga befälet ut på farstustrappan knäpande byxor och livrem, kastade en blick utåt, konstaterande, aha ryssen, och gav order om eld från den lilla kanon som stod uppställd någon meter från dörren. Därute, vid ankringsplatsen Kors-dan, blev det nu rena kaoset med skötbåtar och minsvepare i en enda röra, beskjutna från två håll. Minsveparna blev nu tvungna att vända utåt igen, bort från byn mot Baldinska. En av båtarna var ändå så illa skadad att den sattes på grund innanför Ekestain, och ytterligare en blev så skadad att den sjönk en bit utanför viken på en relativt grund sandbank. Besättningen på den båten beredde sig nattkvarter i mitt och mina syskons sovrum. Hur vi fick plats i huset är en gåta, så trångbodda som vi var förut med två familjer, samt även med delar av Holmens barnrikaste familj inhysta.

Nästa stora händelse kan ha hänt någon gång i början av oktober. Tyskarna hade samlat en del artilleri i Naiva och Bergsby, fyra dubbelbatterier i Spithamn och någon även i Roslep. Vad man kan förstå efteråt så var nog avsikten den att försöka landsätta trupp på Odinsholm. Några flatbottnade landstigningsfarkoster med propelleraxlarna stickande bakåt, utåt, låg beredda i Derhamn. Eldledningscentralen fanns i Nigors-Mattias kök. I fyrataget en morgon gavs order om eld med början av batteriet som låg vid Nigorsa. Vad jag och övriga minns var att det flammade i ett under kanske fem till tio minuter, för att plötsligt tystna. Några försök att sätta iland trupp gjordes heller inte, varför vet vi inte, men den ryska motelden som nu kommit igång ordentligt både hördes i luften och vid nedslag, vilket var skrämmande nog, tydligen även för tysken.

Efter detta drog tyskarna bort allt sitt artilleri förutom haubitsarna som låg i hörnet intill landsvägen vid Jakas Svensbacka. En söndag förevisade tyskarna propagandafilm i Benhuse för sina militärer där det även var fritt för bybor att vara med och titta. Benhuse var fyllt med militär och oss ungdomar. Förevisningen var krigsfilm från slag där tyskarna gick segerrika fram. Det dånade av briserande granater från högtalarna inne i Benhuse och väldiga bränder där tyska stridsvagnar forcerade fram i ryska bondbyar. Ingen därinne hörde att det utanför hade briserat ett tiotal ryska granater på Så som platsen kallades. Det var ca 100 meter mellan Benhuse och de tyska haubitsarna. Däremellan, i spridd ordning, låg dessa nerslag mer eller mindre nära Benhuse och haubitsarna. Skickligt av ryssarna att i blindo träffa så nära sitt irritationsmoment, haubitsarna, och tur för oss att ingen av granaterna slog ner i det fullpackade Benhuse.

Ingen i byn omkom eller blev allvarligt skadad av den ryska beskjutningen mot byn. Endast en granat hamnade mitt i centrala byn mellan vårt hus Jakasa och Bentasa. Mellan husen var det ca 20 meter och något närmare Bentasa slog granaten ner i den nu

frusna marken. En skärva slog igenom timmerväggen på ett uthus hos Bentasa och en tysk som satt och skrev i vår kammare fick en skärva in genom fönstret och in i ugnen bakom sig. Nära mittbena i det fallet. Bakstycket till den granaten lämnade en halmstrut efter sig när den slog genom vår taknock. Övriga nerslag var mest före byn och något väster om denna. Man kunde även hitta nerslag vid ängevalla Bromana där två grova granater slog ner, den ena utan att explodera. Vid östra sidan, intill vattnet av Eestvae, fanns en djup krevadgrop något omotiverat.

I Hendors-Kristians hus i utkanten av byn bodde en äldre man, en Holmbo. Mannen var ute i bastun i ett ärende med fårskinnspälsen på när ryssarna ovetandes äntligen fick in en fullträff. Av bastun återstod ingenting annat än utspritt virke, medan mannen halv naken och utan sin fårskinnspäls stod där bland spillrorna oskadd men omtöcknad. Jåkas-Oskar, som såg mannen naken, påstod att han endast hade fått några blåmärken och tappat all känsel under några veckor.

Tragiskt nog blev även två estniska flickor arkebuserade vid Nissve-moen under den här tiden. De bodde då hos Å-pojkarna Halberg och ansågs glada och trevliga enligt besökare där. Vad de hade gjort, och blev anklagade för, vet ingen, men den här tiden när vår familj bodde vid Vada ett tag, och jag var på väg hem till byn en morgon, höll några tyskar på att laga den markliggande förbindelsen till Naiva på Å-moen. De tittade otäckt misstänksamt mot mig utan att jag kunde förstå varför. Någon hade klippt av deras ledningstrådar. Om de här flickorna blev anklagade för detta är svårt att säga, men det var efter denna händelse som flickorna blev skjutna av två ester.

I början av december lämnade ryssarna Odinsholm. Vintern kom, blev kall och isen frös till ordentligt mellan ön och fastlandet. Tyskarna kunde nu köra med bil ut till Holmen och så småningom även byborna med häst och släde. Där ute i ryssarnas förråd hittades mjöl, gryn och saltad fisk samt ett grått bomullstyg lämpligt för kvinnfolk att sy kläde av. Mjölet och grynen var delvis oätliga p.g.a. att ryssarna hade hållt fotogen över alltsammans. Denna hade dessbättre inte trängt igenom överallt och även lite svag fotogenlukt kunde tolereras om man var tillräckligt hungrig. Jag var med pappa ut en gång, och i min minnesbild finns bevarat att det låg ett skelett av en människa i en sänka, samt hur de grova kanonerna låg kullvräkta med sina kragar runt eldrören. Närmare hamnen och förrådshuset stod det två luftvärnskanoner helt intakta och i förrådskjulet låg det balar av något slag.

De estniska vakterna, som blev alltmer irriterade över trafiken ut till Holmen, sköt några varningsskott för att skrämmas mot foror som kom i land. En gång ute vid Nigorsa hade de bestämt sig att beslagta allt

som folk hade med sig från Holmen. Man mötte långt ut på isen och dirigerade alla hemvändande till Nigorsa. Vid Anders loge genomletades slädarna ordentligt. Jag stod vid gaveln på Anders hus bredvid två av de golvbåndade, då Bentas-Arne försökte smita undan i skogen vid Lagge. Då skrek den ene av esterna "laske maha" (skjut ner honom) åt den som höll ett gevär i handen, vilket han samtidigt försökte rycka åt sig. Men den andra skrek ett skarpt "ei" och Arne slapp berövas livet. Arne blev dock infångad och liksom alla andra den gången av med sina fynd. Någon mer resa gjordes dit ut i nattligt månsken, men för övrigt var det slut med den trafiken, och epoken Odinsholm och ryssar var slut för oss för den här gången.

Spithamns byalag

Inger Nemeth

Spithamns byalag bildades den 10 maj 1993 för att spithamnborna skulle kunna dryfta sina funderingar när det gällde återlämnande av marken i Spithamn. Sedan dess har vi träffats 19 gånger i lokalen i Edsbacka, Sollentuna.

Alla gårdarna i byn har varit representerade vid dessa träffar. Vi brukar vara ca 40 personer som samlas. På de senaste träffarna har fler och fler yngre personer deltagit, vi ser klart att det håller på att bli ett generationsskifte där de yngre tar vid då de äldre inte orkar eller går bort.

Byalagets nuvarande ordförande är Sven Borrman från Jakas. Han tog över efter Gurli Schönberg Fyhr från Nibondas.

Allt eftersom markåtertagandet blivit klart för byns nya ägare uppstår nya frågeställningar angående byns framtida utveckling. Vilka tänker bygga, vilka har för avsikt att stycka av eller sälja sin tomt? Hur skall vägnarna dras, hur gör vi med el och vatten?

Att samlas så här och diskutera och lösa byns angelägenheter och samtidigt hålla kontakten mellan byns olika familjer känns mycket viktigt och roligt.

Nästa Spithammmöte äger rum måndagen den 8 oktober 18.30 i lokalen i Sollentuna.

Betalning av fastighetsskatt

Den undre gränsen för när man måste betala fastighetsskatt är i år 20 EEK (för hela året). Den som skall betala skatt, men som inte har fått något inbetalningskort, bör i första hand kontakta kommunkontoret i Birkas för att ta reda på orsaken.

Birkas folkskola

Viktor Aman

Skolan var färdig 1930. Estniska och svenska klasser var i särskilda salar. Skolan var centralskola för kommunens högre klasser med internat för långväga elever. Första föreståndare var Alexander Samberg, sedan Johannes Gjärdman.

Skolan brann ner på 1970-talet. Tio år senare stod en ståtlig skola i sten färdig 1987.

Vänortskamp i Birkas

Årets vänortskamp mellan Nuckö, finska Kronoby och svenska Åtvidaberg kommer att hållas i Birkas den 28 och 29 juli.

Till vänortskamperna har Rickul/Nuckö Hembygdsförening skänkt en vandringspokal och fem mindre pokaler att behållas av segrarna de närmaste fem åren.

Semesterperioder i Birkas

Ülo Kalm	1/6 - 30/6, 9/9 - 18/9
Marika Meister	16/7 - 19/8
Taimi Pelapson	11/6 - 18/6, 1/8 - 31/8
Sirje Trisberg	4/6 - 17/6, 2/7 - 15/7, 6/8 - 12/8
Evi Öövel	5/6 - 17/6, 2/7 - 15/7, 6/8 - 12/8

Öppettider på Aibolands museum

Museet är till den 15 september öppet tisdag-söndag kl. 11-18, därefter onsdag-söndag 11-16.

Gudstjänst i Rosleps kapell

Friluftsgudstjänst kommer att hållas i Rosleps kapell-ruin söndagen den 17 juni kl. 12.00.

Estlandssvenskarnas Hembygdsdag

firas lördagen den 25 augusti 2001 kl 13.00
på Lustikulla krog
Liljeholmsvägen 18, Liljeholmen

Ur programmet:

Agneta Toomingas från Hapsal berättar om estlandssvenska seder och bruk och arbetet med Aibolands Museum

En finlandssvensk kör från Österbotten sjunger svenska och finlandssvenska folksånger

Det estlandssvenska kulturstipendiet delas ut till Sven Salin som håller ett anförande över temat "Vem är estlandssvensk?" Om den estlandssvenska identiteten

Under hembygdsdagen visas två utställningar, en fotoutställning av Tönu Talivee om estlandssvenskar på Odensholm och en utställning om estlandssvenskar vid Fittjatvätten

Lotteri- och bokförsäljning
Kaffe och smörgås serveras

Inträde 150:- för vuxna, 50:- för barn och ungdom
t.o.m. 15 år - inklusive förtäring

Hjärtligt välkomna!

Estlandssvenskarnas kulturförening
- Svenska Odlingens Vänner

Bokrea!

Passa på och köp våra böcker inför sommarens lässtunder i hängmattan!

Just nu rear vi följande böcker:

"Så levde vi i Rickul/Nuckö"	30:-
"Gambyn"	63:-
"Höbring"	40:-

Till ordinarie pris köper ni följande av föreningens böcker:

"Minnen i ljus och mörker"	150:-
"Hur orättvisa ödets gudinnor kan vara"	200:-

(Behållningen av denna bok går oavkortat till en nyare och trafiksäkrare skolbuss för barnen i Rickul/Nuckö).

Beställ böckerna på vår hemsida

<http://hem.passagen.se/rnhem>

eller per besök eller telefon till lokalen på Roslagsgatan 57, tfn 08-612 75 99, måndag-torsdag 9-14.

Välkommen till Roosta stugby och camping!

Här finns 31 stugor med ett, två eller tre sovrum.
Rökfria rum. Ett hus även med bastu.
Platser för husvagn med framdragen el.
I huvudbyggnaden ligger restaurang, bar, konferensrum, bastu, bubbelpool och vilrum.
Du kan spela biljard, tennis och minigolf, jogga, cykla, vindsurfa, hyra roddbåt och åka på utflykter t.ex. till Hapsal eller Odensholm.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Tfn 00 372 47 972 30, 972 38, fax 972 45
E-post roosta@estpak.ee
<http://www.roosta.ee>

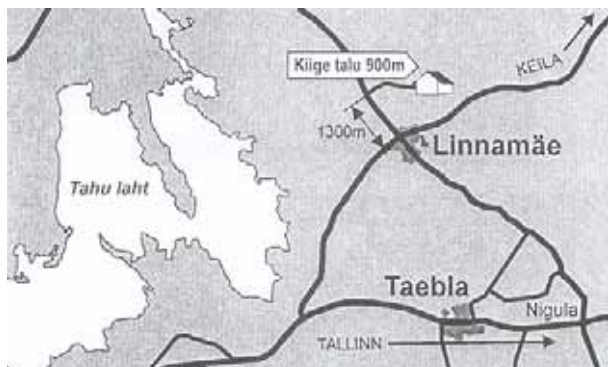

Välkommen till Kiige farm!

Inkvartering i dubbelrum. Matservering.
Campingplats. Bastu.
Idrottsmöjligheter, jakt och fiske, ridning, ponnyridning, gungor.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Kiige farm, Oru vald, 91001 Läänemaa.
Tfn/fax 00 372 47 954 92.
Mobil 00 372 50 942 07
E-post kiigefarm@hot.ee
<http://www.hot.ee>

VILL DU BYGGA ETT LITET HUS PÅ DIN MARK I RICKUL/NUCKÖ?

Gör det enkelt och beställ från oss.
Vi kan erbjuda dig ett färdigt monterat hus till ett bra pris.
Även friggebodar och byggsatser om du vill montera själv.

- Hög kvalitet
- Fasta priser
- Garanti
- Bra finansieringsvillkor. Normalt 30 % av köpesumman vid beställningen och 70 % vid leveransen.
- Hjälp med bygglov. Det ingår i priset.
- Om du har ett estniskt pass och äger mark i Estland kan du på vissa villkor belåna fastigheten och finansiera husbygget. Vi kan hjälpa dig med det.
- Vi kan också se till huset, renovera och göra småreparationer.

V.g. ta kontakt med mig för offert och ritningar.
Bo Stenholm / OÜ Vormsi Houses.
Skarpnäcks Allé 9, 128 35 Skarpnäck
Tfn/fax: 08-605 90 94
Mobil 070-288 04 85
E-post bo.g.stenholm@telia.com

Bergsby Pansionaat

2 - 4-bäddsrum, 16 bäddar.
Arne Tennisberg, tfn 00 372 47 972 90,
mobil 00 372 50 230 42.

Tuksi Puhkemaja

(Ölbäck).

2 - 4-bäddsrum, 28 bäddar, självhushåll.
Aare Loog, tfn 00 372 47 972 28,
mobil 00 372 50 441 15.
E-post tuksi.puhkemaja@mail.ee

Peeter Pärnaste Turismitalu

(Dirslätt).

2 - 3-bäddsrum, 7 bäddar.
Aime och Peeter Pärnaste,
tfn 00 372 47 935 65

Information från Estlandssvenskarnas kulturförening SOV

"Ett levande arkiv"

Styrelsen för Rickul/Nuckö Hembygdsförening föreslog i en skrivelse ställd till Estlandssvenskarnas kulturförening Svenska Odlingens Vänner (SOV) att allt kulturhistoriskt material som SOV äger skulle göras tillgängligt på internet. På detta sätt skulle vi få till stånd ett mer "levande arkiv". Det är främst Arkivgruppen inom SOV som ansvarar för materialet och gruppens synpunkter på förslaget kan sammanfattas så här.

Arkivgruppen instämmer i Hembygdsföreningens uppfattning att SOV förvaltar ett material av stort kulturhistoriskt värde, ett riktigt *guldägg* för att citera skrivelsen. SOV är dock inte ensam om att ha föremål, foton och arkivalier från svenskestland. Nordiska museet har en betydligt större och kanske också unikare samling av föremål. Språk- och Folkminnesinstitutet i Uppsala (SOFI) och Nordiska museet har vidare stora fotosamlingar och museet har dessutom såväl arkivalier som pressklipp från tiden före andra världskriget. Huruvida detta blir tillgängligt på internet är okänt. Ett besök på någon av institutionerna rekommenderas.

SOV har för närvarande ett okänt antal foton i form av negativ, diabilder och kopior registrerade på såväl ort som ämnesområde. Till detta kommer ett antal registrerade spelfilmer varav de flesta är överförda till video och därmed lätt tillgängliga för visning. Därutöver finns runt 150 bandinspelningar förtecknade på ort med kort beskrivning över innehållet. Både föremål och textilier är förtecknade med donator, ort och användningsområde. Boklagret med 98 titlar är också noggrant förtecknat. Allt detta kan utan alltför stor omarbetning överföras till data. Skulle krav resas på att även bilderna skall vara tillgängliga på internet fordas en betydande förstärkning av arkivgruppen.

SOV har också ett ännu okänt antal arkivalier som kan härledas till överflyttningen till Sverige, medborgarskapsärenden, förteckningar över kvarlämnad egendom med mera. Utöver detta finns arkiverat protokoll från Rågökommittén och från SOV:s möten, från Svenska Odlingens Nya Generation (SONG) med mera. Därtill ett antal akter av olika slag som till exempel berättelser om överflyttningen till Sverige. Detta är handlingar av mera intrikat natur där behovet av sekretess måste ställas mot behovet av tillgänglighet för forskning.

SOV har också samtliga nummer av Kustbon från 1921, som det inte finns något överskådligt register över. Kustbon måste självklart ingå i webben från SOV. Vi har svårt att bedöma arbetsgången för uppbyggnaden av ett register.

Materialet har naturligtvis inte legat otillgängligt. Det är många som kommit för att släktforska, doktorander har inhämtat material för sina avhandlingar och inte minst etnologistuderande har kunnat hämta mycket information från SOV till sina uppsatser. SOV:s lokaler är tillgängliga på dagtid. Försök har gjorts med kvällsöppet någon kväll i veckan men på grund av alltför få besök upphörde verksamheten.

Arkivgruppen har ansett att dess huvuduppgift främst har varit att förvalta det kulturarv som SOV insamlat. Detta har gjort att vi endast har sysslat med kortsiktig planering för framtiden.

Emellertid har styrelsen aktualiserat frågan om tillgängligheten av materialet och avsatt medel för att undersöka möjligheten att överföra vårt material till data. Detta kommer att påbörjas under hösten 2001.

*För Estlandssvenskarnas kulturförening
Svenska Odlingens Vänner
Arkivgruppen
Mats Österman*

Välkomna till SOV-seminarierna! Stockholm - hösten 2001.

Vi vill redan nu tipsa om höstens första seminarium. Obs endast eftermiddag.

Söndagen den 16 september, kl 13-16. Bebyggelseantikvarie Hélène Hanes berättar och visar diabilder från arbetet med restaureringen/renoveringen av Svenska kyrkan i Reval/Tallinn.

Vi hoppas dessutom kunna ordna en repris på något av de populära seminarierna från våren under oktober månad. Håll utkik i Kustbons septembernummer eller titta in på kalendariet på www.algonet.se/~song

Anmäl dig till vårt kansli, så vi kan planera för sittplatser och förtäring. Tel: 08-612 75 99. Fax: 08-612 77 85. E-post: song@algonet.se

Plats: Roslagsgatan 57 (inne på gården), Stockholm.
Avgift: 50 kronor per person och träff (inkl förtäring).
Betalas på plats.
Med reservation för ev ändringar.

Pubafton

Höstens första pubafton fredagen den 28/9 18-21.
Värdar: Einar Nyman, Joel Mäele och Stefan Timmerman.

Välkommen du också!

Ytterligare en pubafton är inbokad i vårt kalendarium. Det blir den 23/11.